

7 Skötsel­anvisningar

7.1 KÖKSINREDNING

VÄLKOMMEN TILL DITT NYA VEDUM KÖK!

Genom att sköta ditt nya kök på rätt sätt håller du det nytt och fräscht längre. Ytorna har olika beläggning och reagerar olika i kontakt med rengöringsmedel och kemikalier. Här är några råd som ditt nya Vedumkök mår bra av.

SKÅPSTOMMAR

Skåpstommarna är i allmänhet uppbyggda av melaminbelagd spånskiva. Melaminskiktet är hårt och mycket lätt att rengöra. Det är dessutom mycket resistent mot olika kemikalier. För rengöring rekommenderas att:

- Torka med en fuktig trasa och diskmedelslösning. Koncentrerat handdiskmedel kan också användas.
- Om ytan är mycket smutsig kan en blandning av 1 del aceton och 3 delar T-sprit användas.
- Använd aldrig rengöringsmedel innehållande ammoniak, stålull eller liknande som har slipande effekt.
- Eftertvätta alltid med rent vatten och torka torrt så att vatten inte blir stående och tränger in i befintliga skarvar, speciellt gäller detta i luckornas kanter.
- OBS! Placera inte kaffebryggare eller vattenkokare så att ångan strömmar upp mot ljusramplisten eller underkant på skåp och luckor.

- Torka alltid bort vatten som hamnat på luckor eller andra ytor som till exempel bänkskivor.

MÅLADE, FOLIERADE OCH MELAMINBELAGDA YTOR

Rengörs med milda och i hushåll vanligt förekommande rengöringsmedel. Använd en fuktig trasa med rengöringsmedel. Eftertorka med enbart vattenfuktad trasa så att rengöringsmedlet avlägsnas. Torka sedan med torr trasa. Använd aldrig rengöringsmedel innehållande ammoniak, stålull eller liknande som har slipande effekt. Lacknafta eller bensin kan användas för borttagning av svåra fläckar. Tänk på att alltid torka av under diskbänkskåp och luckornas kanter. De är inte avsedda att klara vatten som blir stående. Torka även av luckorna på var sida om diskmaskinen och även den eventuella integrerade luckan på diskmaskinen. Bättringsmåla slagmärken/skador omgående på målade luckor för att slippa fuktskador. Tänk på att fläckar och repor upplevs mer synliga på svarta och mörka kulörer.

LACKERADE OCH LASERADE FANERYTOR

Rengör fördelaktigast med endast fuktig trasa. Använd aldrig rengöringsmedel innehållande ammoniak, stålull eller liknande som har slipande effekt. Thinner får ej användas.

VARFÖR SER INTE MITT KÖK UT SOM I UTSTÄLLNINGEN/ KATALOGEN?

Tänk på att trä är ett levande material som inte har samma struktur/utseende genom hela trädet. Detta kan även påverka kulörer som påföres så de inte blir identiska alla gånger. Ljusinfall och ljussättning kan påverka synintrycket, färger kan få olika nyanser beroende på lamptyp och mängden "naturligt"-ljus. Men charmen med ett träkök är just att alla delar inte är identiska utan man kan se vissa variationer och detta berättigar därför normalt inte till reklamationer.

VARFÖR ÄR DET FÄRGSKILLNAD MELLAN MASSIVA OCH FANERADE DETALJER ELLER DETALJER I LAMINAT?

Detta är ett faktum då vissa material ej är lämpliga till vissa detaljer. T.ex. har en fanerad sockel överlägsna egenskaper gentemot en homogen sockel vad gäller formbeständighet. Homogent trä har en förmåga att "slå" och "vrída" sig, och det vill man inte.

VARFÖR SER KÖKET "BROKIGT" UT?

Trä är som ett levande material och mognar en tid efter montering. Vissa träslag har en mognadstid på över 6 månader. Detta skall finnas i åtanke när man köper träluckor att de måste tillåtas mogna, detta berättigar normalt inte till reklamationer.

VARFÖR "GULNAR" MINA LUCKOR?

Ljusa målade luckor har viss benägenhet att "åldersgulna" beroende på bland annat ljuspåverkan. Kraftig rökning och vitmålade kök hör inte ihop. Nikotinet gör att luckorna gulnar, ingen vit färg motstår detta.

VARFÖR "SLÅR" SIG MIN LUCKA?

Ett nybyggt hus som ej är fullt uttorkat innehåller en mängd fukt. Även i ett gammalt hus kan fuktigheten variera kraftigt mellan årstiderna. Och detta kan leda till att framför allt "större" luckor i trä kan bli skeva, då de torkar mer från en sida än den andra. Ibland kan detta avhjälpas med magneter på lucka och i stomme. Detta fenomen kan inträffa i skafferiskåp där man har en ventil med friskluft. Den luften är normalt fuktigare än inomhusluften. Massiva träluckor är alltid ett levande material och utsätts hela tiden för olika fuktighetskvoter i luften vilket gör att luckorna alltid kommer röra sig lite. Detta berättigar normalt inte till några reklamationer.

VARFÖR GÅR INTE LUCKORNA ATT JUSTERA?

Det beror sannolikt på att skåpen inte är monterade korrekt. Kontrollera med vattenpass att de sitter rätt, både lodrätt och vågrätt. Om väggarna inte är jämna, lägg något mellan skåpet och väggen så att skåpet inte dras ur vinkel när det skruvas fast i väggen.

7 Skötsel­anvisningar

7.2 BÄNKSKIVOR

LAMINATBÄNKSKIVOR

MATERIALET

Stommen i bänkskivan består av hög­värdig snickeri-spånskiva. Tillver­kningen kontrolleras regelbundet så att av­gången av fri formaldehyd håller sig väl under fast­ställda gränsvärden. Laminatet på ovansidan är ett hög­tryckslaminat, som till mer än 65% består av kraftpapper, impregnerat med fenolharts. Över detta ligger ett tryckt mönsterpapper, täckt med melamin. Undersidan är klädd med laminatbalans med inbyggd fuktspärr av Polyeten. Avsågningar och spån som upp­kommer under monteringen kan deponeras, komposteras eller förbrännas i godkänd anläggning för industriell förbränning.

RENGÖRING

Rengör lami­nattytan regelbundet med vatten och hand­diskmedel. En mjuk nylonborste kan användas på svårare fläckar på en lami­nattyta med struktur. Vid rengöring använd aldrig några slipande rengöringsmedel på lami­nattytan som t ex skurpulver, stålull, nylonsvamp eller liknande. Detta kan repa ytan. Vid envisa fläckar går det bra att använda medel som T-sprit, lami­natrengöringsmedel eller aceton. Undvik att koncentrerade mineral­syror och starkt färgande ämnen såsom jod, vätesuperoxid och bläck kommer i beröring med plastlami­nattytan. Dessa ämnen förorsakar frätskador eller miss­färgningar. Viktigt att vatten inte blir stående mellan bänkskiva och spis eller bänkskiva mot disk­bänk. Sådana skarvar skall vara silikonbehandlade så att fukt inte kan tränga in och bli stående i skarvarna.

Laminatbänkskivor tål värme upp till max 180°. Kastruller och stekpannor som tas direkt från spisen kan ha en temperatur ända upp till 350°, ke­ramikhållar ger ännu högre värme. Använd därför alltid underlägg när du ställer kastruller och stekpannor på bänkskivan. Om du har en spishäll som är infälld i skivan, måste du tänka på att kokkärl alltid står helt på hällen och inte delvis över lami­nattytan.

Laminat är hårt, men mörka och/eller blanka ytor är känsliga för repor. Vanliga köksredskap åstadkommer normalt ingen skada, men ytan kan repas av keramiska kärl och vassa verktyg. Skär aldrig direkt mot bänkskivan, utan använd alltid skärbräda. Om bänkskivan har 1 mm eller 4 mm träkant­list från Vedum, skall denna oljas in en till två gånger per år.

Öppna inte diskmaskinen innan den är klar. Om man måste öppna innan torkningen är klar så öppna luckan helt. Torka sedan av vatt­net som bildas på bänkskivans underkant när varm ånga släpps ur maskinen. Glöm ej att torka av luckorna på var sida om diskmaskinen och även den eventuella integrerade luckan på diskmaskinen.

TRÄBÄNKSKIVOR

MATERIALET

För att skapa en massiv träskiva sågas träet upp i stavar som sedan limmas ihop igen. Genom att först dela upp träet i mindre bitar och sedan limma ihop det igen, stabiliseras träet. Limmet som använts för att sammanfoga stavarna är en vattendispersion av PolyVinylAcetat (Viltim). Vissa träslag kan vara behandlade med ett vax, som består av vegetabiliska oljor och naturliga vaxer. Avsågningar och spån som upp­kommer under monteringen kan deponeras, komposteras eller förbrännas.

RENGÖRING/UNDERHÅLL OLJADE SKIVOR

Massiva bänkskivors fibrer skall mätas med olja för att bänkskivan skall bli formstabil samt stå emot fukt och smuts. Därför skall bänkskivan oljas in både på under- och ovansidan innan montering, annars finns risk för att bänkskivan båg­nar. Efter montering skall bänkskivorna omedelbart oljas på samtliga sidor och kanter med rustik träolja. Lägg på ordentligt med olja och låt den suga in i en halvtimme, fördela och arbeta under tiden in över­skottet av oljan med en trasa. För extra len ytan använder ni Scotch-Brite eller motsvarande, alternativt mjuk slipkloss (extra fin).

Arbeta i träets längdriktning. Gnugga sedan ytorna torra med en luddfri trasa. Om inte ytan torkas helt torr efter en halvtimme så kan den torka till en seg och kladdig yta som är svår att få bort. Var försiktig så att oljan inte kommer i kontakt med annat än bänkskivan, särskilt luckorna. Upprepa behandlingen minst en gång första veckan, därefter en gång i veckan i tre veckor. Upprepa efter en månad, tre månader och sex månader. Behandla därefter bänkskivan en eller två gånger om året.

Observera att all behandling och underhåll skall utföras på torra skivor. Låt aldrig vatten bli stående på bänkskivan. Det finns då en risk att bänkskivan kan svälla och i värsta fall spricka. Torka därför torrt direkt och särskilt viktigt är det runt diskbänken. Använd alltid underlägg när du ställer kastruller och stekpannor på bänkskivan. Även kaffe­bryggare och andra maskiner som blir varma kan behöva stå på ett underlägg. Varning! De trasor och svampar du använt kan självantända då oljan oxiderar! Blöt med vatten och slå in i lufttätt eller elda under kontrollerade former!

RENGÖRING/UNDERHÅLL HÅRDVAXOLJADE SKIVOR

Bänkskivorna är vid leverans behandlade med en speciell olje- och vaxkombination som ger ett mycket slitstarkt ytskikt och ett bra skydd. De behöver inte behandlas före eller direkt efter montering om inte ytan skadats, men de är inte underhållsfria. För att bänkskivorna skall hålla sig vackra och ha ett fullgott ytskikt skall ni kontrollera om era bänkskivor behöver underhållas så att ytan inte blir sliten eller skadad. Extra viktigt är kontrollen så att ändträet och kanterna har ett fullgott skydd, särskilt om ni har en underlimmad diskho där fukt kan tränga upp. Gäller även ytor som används frekvent och där vatten och ånga kan förekomma. Då varje skiva, liksom varje stav, är unik krävs olika mängd av hårdvaxolja för att mätta ytan och bygga ett fullgott ytskikt. För dagligt underhåll, eller vid behov, används en lätt fuktad trasa med ljummet vatten. Den avtorkade ytan ska vara torr inom 1-2 minuter. Vedum har en rengörings­spray med artikelnummer 37010 för daglig rengöring. Den innehåller såpa baserad på naturliga oljor. Produkten rengör ytan utan att torka ut eller ta bort hårdvaxoljan. Sprayas på ytan och torkas av med luddfri trasa (ingår ej i Vedums leverans). Tejpa aldrig på ytan. Underhållsvax 37009 används efter fukttorkning för att vid behov på ett enkelt sätt fräscha upp den hårdvaxoljade ytan. Burken skakas och medlet appliceras mycket tunt på den rena, torra ytan med en mikrofiber­mopp eller luddfri trasa (ingår ej i Vedums leverans). Låt torka i minst en timme. Sörj för god ventilation.

7 Skötsel­anvisningar

BÄTTRINGSBEHANDLING FÖR BÄNKSKIVOR MED NATUR HÅRDVAXOLJA

Ytan måste vara ren och torr. Vedum använder Osmo hårdvaxolja 3032 ofärgad sidenmatt med artikelnummer 37005 som är färdig att använda, spådes ej men skakas/röres nog.

Lägg på hårdvaxoljan tunt i fiberriktningen med en luddfri trasa (ingår ej i Vedums leverans). Lägg endast på en gång i ett tunt lager. Var nogga med att inte lämna något överskott. Undvik att göra arbetet i direkt solljus. Var försiktig så att hårdvaxoljan inte kommer i kontakt med annat än bänkskivan, särskilt luckorna, då den är mycket svår att ta bort.

Låt torka 8 – 12 timmar, i normala klimatförhållanden vid temperaturen ca +18-22° och relativ fuktighet på 40-60%, och sörg för god ventilation.

BÄTTRINGSBEHANDLING FÖR BÄNKSKIVOR MED VITPIGMENTERAD HÅRDVAXOLJA

Till normalt underhåll eller vid behov används Osmo Top-oil 3068 Natural med artikelnummer 37008 till vitpigmenterad bänkskiva.

Om bänkskivan skadas eller ytan slipas ner så mycket att träets naturliga färg kommer fram så används den vitpigmenterade hårdvaxoljan 3188 Snö med artikelnummer 37006 som grundbehandling på det skadade stället. Slipa den skadade delen trären med slippapper korn 180-240. Därefter görs ytan fri från damm innan behandling påbörjas.

Lägg på den pigmenterade hårdvaxoljan på samma sätt som den ofärgade. Låt torka 24 timmar, i normala klimatförhållanden vid temperaturen ca +18-22° och relativ fuktighet på 40-60%, och sörg för god ventilation.

Ovanpå grundbehandlingen läggs sedan hårdvaxolja 3068 Natural med artikelnummer 37008 på den vitpigmenterade bänkskivan enligt tidigare instruktion. Låt torka 24 timmar, i normala klimatförhållanden vid temperaturen ca +18-22° och relativ fuktighet på 40-60%, och sörg för god ventilation. Användning av den hårdvaxoljade bänkskivan bör ske med försiktighet första veckan.

VARNING! Hårdvaxoljan innehåller oxiderande oljor vilka kan orsaka självantändning av organiskt material. Lägg därför alltid trasor och andra textilier som varit i kontakt med produkten i vatten – omgående efter avslutad användning alternativt blöt med vatten och slå in vattentätt eller elda under kontrollerade former! Osmo hårdvaxolja är i torrt tillstånd helt giftfri och godkänd enligt EN71.3 och DIN 53160.

OM OLYCKAN ÄR FRAMME

Om ytan på din massiva träskiva har skadats eller missfärgats kan du alltid slipa bänkskivan. Det är ju just det som är fördelen med massivträ. Men efter en sådan slipning måste en vaxad skiva behandlas med primer och vax som om den var obehandlad. Det material du behöver hittar du hos din byggmaterialhandlare eller färghandlare.

Slagmärken och repor kan många gånger repareras med varmt vatten, som får träet att svälla och återta sin form. Detta är lättast med trä som behandlats med rå linolja och svårast med en vaxad yta, men det kan alltid vara värt ett försök. Har du slipat ytan, kan du alltid byta från olja till vax eller tvärtom, men ytan måste behandlas som om den var obehandlad. Väljer du olja, behandlar du enligt det schema som beskrivits tidigare. Väljer du vax, följer du fabrikan­ten­ens anvisningar.

Massivt trä är ett levande material, och därför rör det sig med årstidernas växlingar. Upp till ± 2,5mm i djupled. Använd alltid underlägg när du ställer kastruller och stekpannor på bänkskivan.

SKÄRBRÄDOR

Skärbrädorna är gjorda av en fukttrög spånskiva som är fanerad. Kantlisterna är av ABS-plast för att fukt inte skall tränga in i kanterna. Vid rengöring använd fuktig trasa. Använd vid behov diskmedel. Diska den aldrig i diskmaskin. Torka av skärbrädan efter rengöring. Låt den EJ dropptorka i torkställ. Skärbrädorna är behandlade på samma sätt på båda sidorna. Vänd på den då och då för att få ett jämnt slitage.

BÄNKSKIVA AV GRANIT

Granit är ett naturmaterial som skiftar i utseende från gång till gång. De flesta sorter skiftar dock inte nämnvärt i utseende. När det gäller vissa granitsorter så förekommer det stick (sprickor). Detta är naturligt för vissa sorter och försämrar ej kvaliteten. I alla granitsorter finns det porer (hål) i ytan. I en del graniter finns det mer och i en del knappt alls. Detta försämrar dock ej kvaliteten. Porer är mer vanligt än ovanligt hos graniter. Granit är till skillnad från marmor och kalksten ett mycket tätt material, men man bör ej låta fettfläckar ligga någon längre tid på stenen, då dessa kan tränga ner i skivan. Till skillnad från vatten som förångas kan fettfläckar bli permanenta. En fettfläck måste alltid blötas bort för att gå ur granitskivan. Granitskivorna är impregnerade vid leverans och behöver ingen speciell skötsel utan rengör vid behov med vanligt såpvatten. Blanda natursåpa eller stensåpa med 70-80% vatten i en duschflaska. Duscha bänkskivan med såpvattnet och låt dra i cirka tre minuter och torka bort. På så sätt underhåller man också bänkskivorna från fläckar och smuts. Granitskivorna skall vara så pass insåpade att vatten pärlar sig på ytan. Om granitskivan suger in vatten behövs mer underhåll. Får man en grå hinna på ytan som inte går bort med såpvattnet, betyder det att ytan är för fet eller övermättad. Normalt sett går detta bort med fönsterputs.

BÄNKSKIVA AV KALKSTEN ELLER MARMOR

Marmor och kalksten har karbonatmineral (kalcit) som huvudmineral och båda stensorterna har likartade tekniska egenskaper. Marmor och kalksten är båda känsliga för syror som kan etsa och ge märken i stenen. Syror finns till exempel i sura rengöringsvätskor, vin, ättika, kolsyra, fruktjuicer etc. Sten har en viss absorptionsförmåga. Den bör därför inte utsättas för färgade vätskor som kan tränga ner i stenen. Om man spiller bör detta torkas bort direkt. Vid daglig rengöring räcker det i allmänhet med en fuktig trasa. Vid behov av rengöringsmedel, använd såpa, mildt diskmedel eller de specialmedel som finns för marmor och kalksten.

BÄNKSKIVA AV KOMPOSITSTEN

Det är ett material som till stor del liknar granit, men med en helt tät ytstruktur. Trots att kompositen är värmetålig bör den inte utsättas för värmechocker. Man bör därför vara försiktig med att ställa varma grytor och kastruller direkt på stenen. Att skära direkt på stenen avråds. För den dagliga skötseln används en vanlig disktrasa med lite diskmedel på.

DISKBÄNK I ROSTFRITT STÅL ELLER MÄSSING

Diskbänkarna är gjorda av ett material som varken tar åt sig lukt eller smak. Det är inga problem att behålla sin diskbänk fräsch i flera år, om man bara tänker på att skölja och torka av diskbänken efter användning. Låt inte klorhaltiga vätskor stå i diskhon flera timmar, klor kan skada diskbänken. Rostfria ytor och mässingsytor bör torkas av efter varje användning. Låt inte vatten eller andra vätskor sjalvtorka på ytan. Använd svamp eller disktrasa och vid behov mild såpa/diskmedel och vatten. Fläckar som ej försvinner vid normal avtorkning kan avlägsnas med mjuk borste eller flytande rengöringsmedel för rostfritt stål.

Använd ej rengöringsmedel med slipmedel eller som innehåller klor, jod, fluor eller kemiska lösningar som påverkar rostfritt stål. Använd ej hårda eller vassa föremål, syror, stålull eller liknande. Missfärgning av den rostfria ytan kan även uppstå om ämnen med järninnehåll får ligga på den fuktiga ytan. Även vatten i vissa kommuner kan ge upphov till missfärgning. Missfärgningen kommer inte från det rostfria materialet. Efter all rengöring skall diskbänken sköljas med vatten och torkas av. Följ alltid bruksanvisningar som följer med diskbänken angående rengöringsmedel. Är du osäker, testa på ett icke synligt område först (t.ex. undersidan av diskhon). OBS! Det är viktigt att torka och gnugga i diskbänkens längdriktning.

Gäller diskbänk i rostfritt stål: matta partier får tillbaka sin lyster om man strör lite krita och gnuggar med mjuk trasa.

Gäller diskbänk i mässing: använd aldrig putsmedel för silver, mässing och koppar. Det ger fläckar som inte går att ta bort.